1. Demografický vývoj

Nízká hustota osídlení.

Rozlohou 6 796 km^2 se sice Kraj Vysočina řadí na páté místo mezi kraji, počtem obyvatel ale až na místo dvanácté, což se odráží ve velmi nízké hustotě osídlení, 76,2 obyvatele na km^2, která dosahuje jen 55,1 % průměru České republiky a v rámci krajů je druhá nejnižší po Jihočeském kraji.

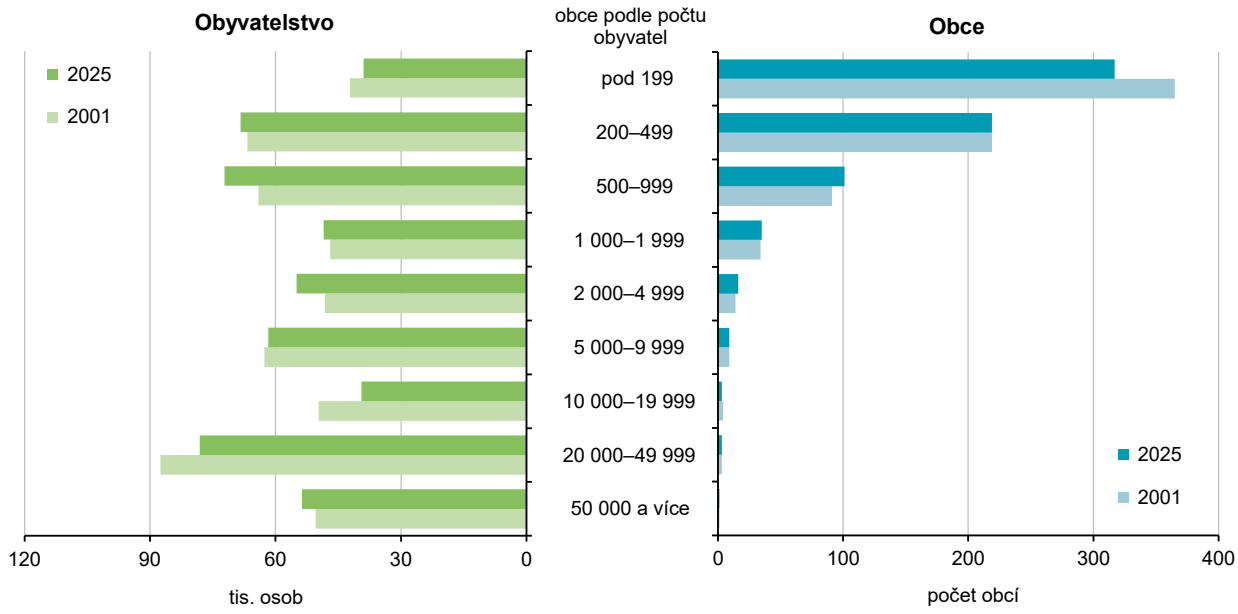
Sídelní struktura

Z celkového počtu obcí představují téměř polovinu nejmenší obce do 199 obyvatel.

Na území kraje se nachází 704 samosprávných obcí, po Středočeském kraji druhý nejvyšší počet. Z hlediska administrativního členění se dělí na 5 okresů, dále na 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP). Z nich nejvíce obcí spadá do ORP Třebíč (93) a nejméně připadá na ORP Pacov (24). Pro osídlení v kraji je charakteristická značně rozdrobená sídelní struktura, vyznačující se velkým počtem malých obcí. Průměrná populační velikost obce je na Vysočině 733 obyvatel. Nejmenší obce (do 199 obyvatel) představují téměř polovinu celkového počtu obcí, žije v nich ale pouze necelých 8 % obyvatelstva kraje. Naopak na čtyři města s více než 20 tisíci obyvateli připadá přes čtvrtinu obyvatel kraje. Všech 35 měst se v roce 2023 na celkovém počtu obyvatel kraje podílelo 55,8 %, což je o 0,5 procentního bodu méně než v roce 2019. Ve stejném období se však počet obyvatel měst Vysočiny zvýšil o 0,4 procenta. Statut městyse má v kraji 43 obcí, ve kterých žije přes 50 tis. obyvatel, tj. téměř desetina obyvatel Vysočiny.

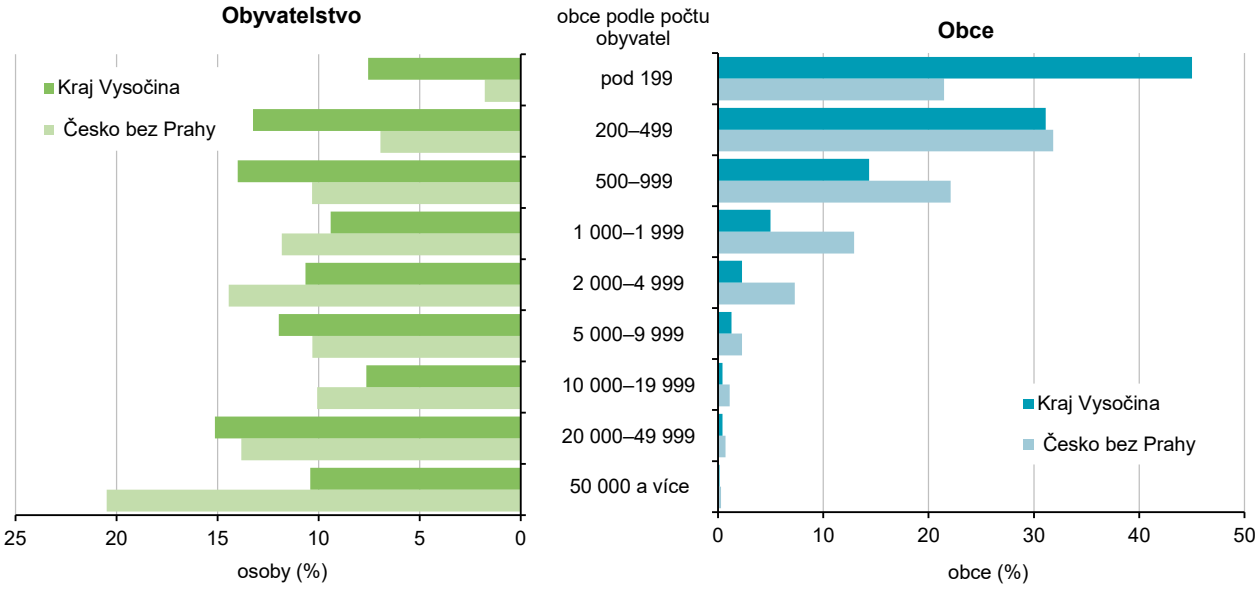
Graf 1.1 Sídelní struktura Kraje Vysočina v letech 2001 a 2025 (k 31. 12.)

Zdroj: ČSÚ

Graf 1.2 Sídelní struktura Kraje Vysočina a Česka bez Prahy k 31. 12. 2025

Zdroj: ČSÚ

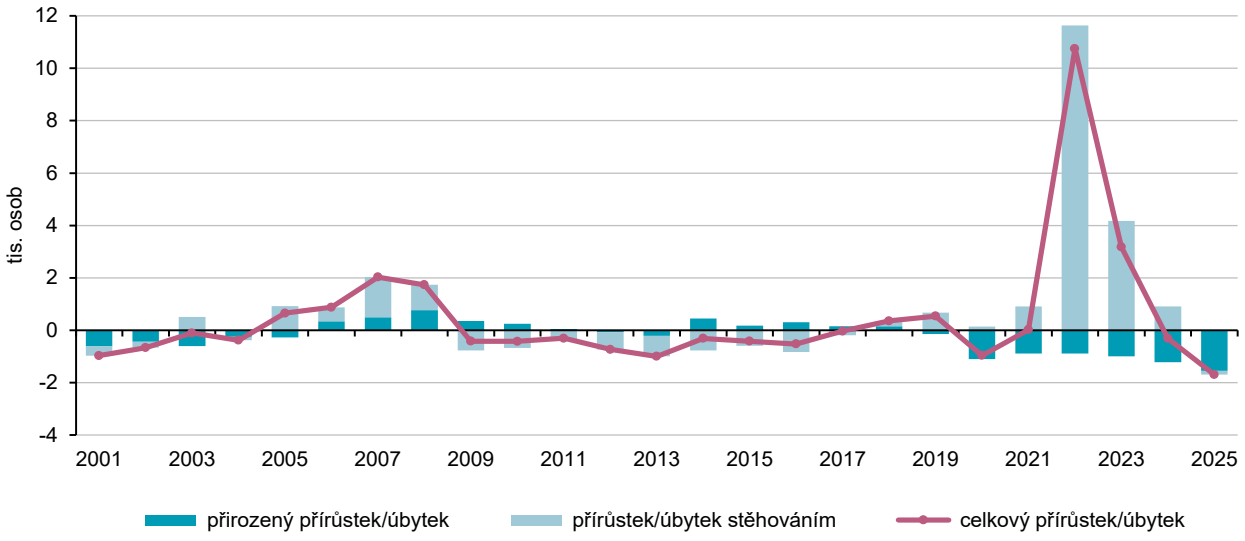

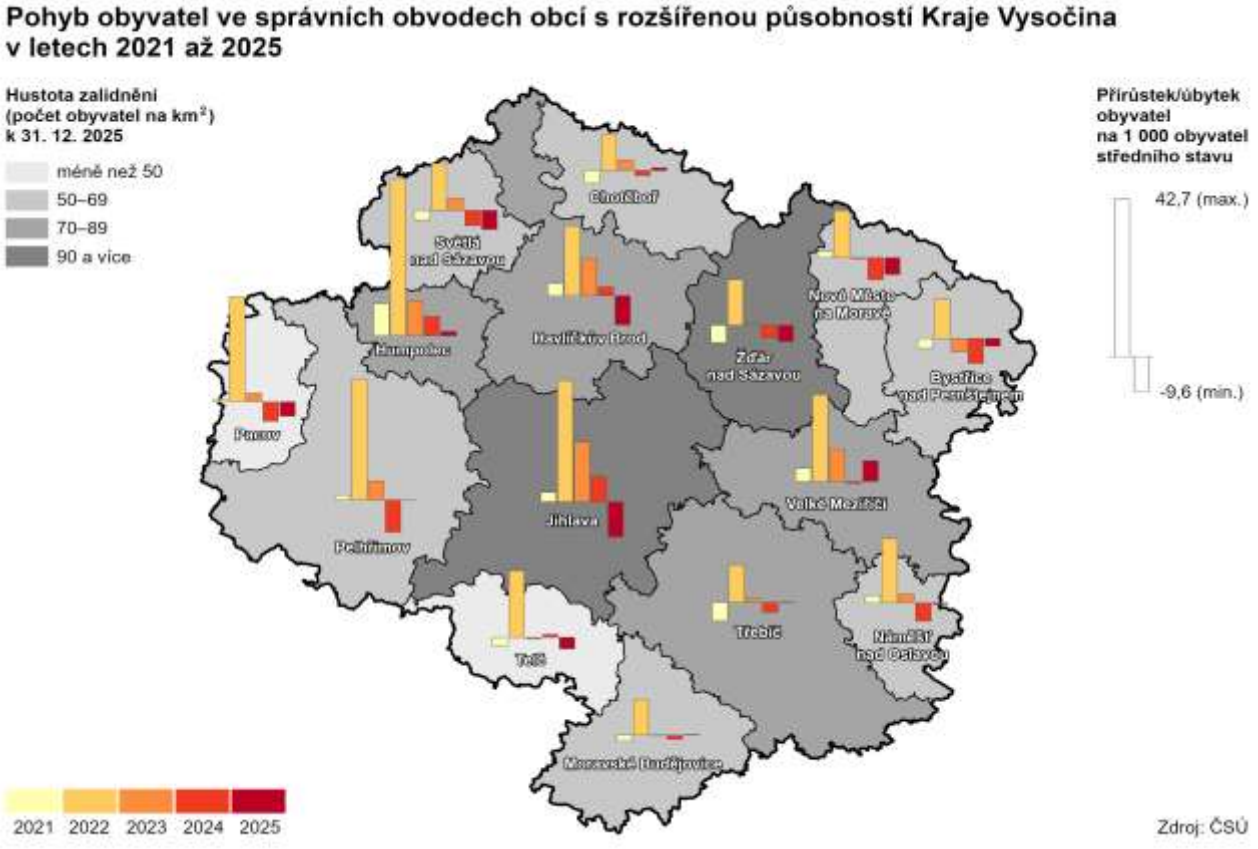
Počet a pohyb obyvatel

Výrazný přirozený úbytek obyvatel kraje dočasně převážila migrační vlna po roce 2022.

Na území Kraje Vysočina žilo ke konci roku 2025 celkem 515 953 obyvatel. V demografické struktuře mají nepatrně vyšší zastoupení ženy, a to 50,3 %. Na rozdíl od dřívější doby, kdy Vysočina stěhováním ztrácela, se v posledních letech projevoval kladný migrační přírůstek zásluhou zahraniční migrace, zejména to platilo pro roky 2022 a 2023. Mírně záporné migrační saldo přinesl až rok 2025, kdy počet přistěhovalých činil 15,4 osob na 1 000 obyvatel a počet vystěhovalých představoval 15,7 osob na 1 000 obyvatel, takže Vysočina stěhováním ztratila 0,3 osoby na 1 000 obyvatel. Přirozený přírůstek byl kladný naposledy v roce 2018, kdy dosáhl 0,3 osoby na tisíc obyvatel, v následujících letech na Vysočině docházelo k úbytku populace přirozenou měnou, což neplatí jen o letech 2020 a 2021, poznamenaných zvýšenou úmrtností v důsledku covidové epidemie. Ještě výraznější zhoršení přinesly vlivem propadu porodnosti následující roky. Nejvyšší úbytek obyvatel přirozenou měnou byl v kraji zaznamenán v roce 2025 (-3,0 osoby na 1 000 obyvatel).

Graf 1.3 Pohyb obyvatel v Kraji Vysočina

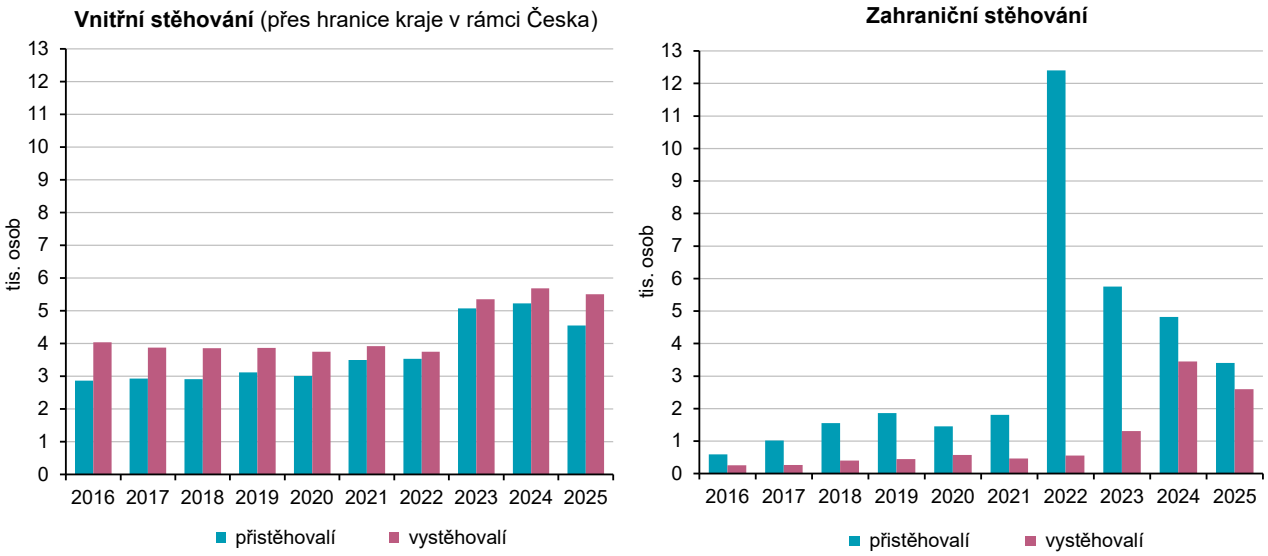
Od roku 2024 na Vysočině opět dochází k úbytku obyvatel.

Vlivem migrační vlny ze zahraničí počet obyvatel ve všech okresech kraje v letech 2022 a 2023 narůstal, nejvýrazněji v okresech Jihlava a Pelhřimov. Přitom ještě v roce 2021 klesala populace okresů Třebíč a Žďár nad Sázavou, a to vlivem přirozeného úbytku i záporného migračního salda, kdy okresy opouštělo více osob, než se do nich přistěhovalo. I po roce 2022 však pokračoval přirozený úbytek obyvatel ve všech okresech kraje, takže růst byl dosažen pouze zahraniční migrací. Jakmile migrace zeslábla, došlo v roce 2024 v části a v roce 2025 ve všech okresech kraje k úbytku obyvatel.

Značný počet přistěhovalých ze zahraničí.

V počtu osob přistěhovalých do kraje s výjimkou let 2022 až 2024 převládali muži. Naproti tomu u vystěhovalých je poměr pohlaví zpravidla vyrovnanější, i když v letech v roce 2024 a 2025 se vystěhovalo z kraje podstatně méně mužů než žen. Mezi přistěhovalými, a ještě více mezi vystěhovalými jednoznačně převažují osoby v produktivním věku (15 až 64 let), které v roce 2025 představovaly kolem 80 % přistěhovalých i vystěhovalých. Podíl obyvatel ve věku 65 a více let je na Vysočině nepatrně vyšší u přistěhovalých než u vystěhovalých. V průběhu let 2019 až 2023 se do Kraje Vysočina ze zahraničí přistěhovalo nejvíce osob v roce 2022 (12,4 tis. osob) a poté v roce 2023 (5,8 tis. osob), naopak z kraje do zahraničí se vystěhovalo nejvíce osob v roce 2024 (3,4 tis.). U zahraničního stěhování výrazně převládal počet přistěhovalých nad vystěhovalými (celkem se do kraje v letech 2019 až 2025 z ciziny přistěhovalo 31,5 tis. osob, naopak z kraje do zahraničí se vystěhovalo 11,2 tis. obyvatel), kladné saldo zahraniční migrace bylo v tomto období zaznamenáno ve všech letech. Ve sledovaném období se přistěhovalí z ciziny podíleli na celkové migraci do kraje 53 %, vystěhovalí do ciziny pak tvořili 27,1 % vystěhovalých z kraje. Za populační růst z počátku dvacátých let tak Vysočina vděčí především zahraniční migraci.

Graf 1.4 Migrace v Kraji Vysočina

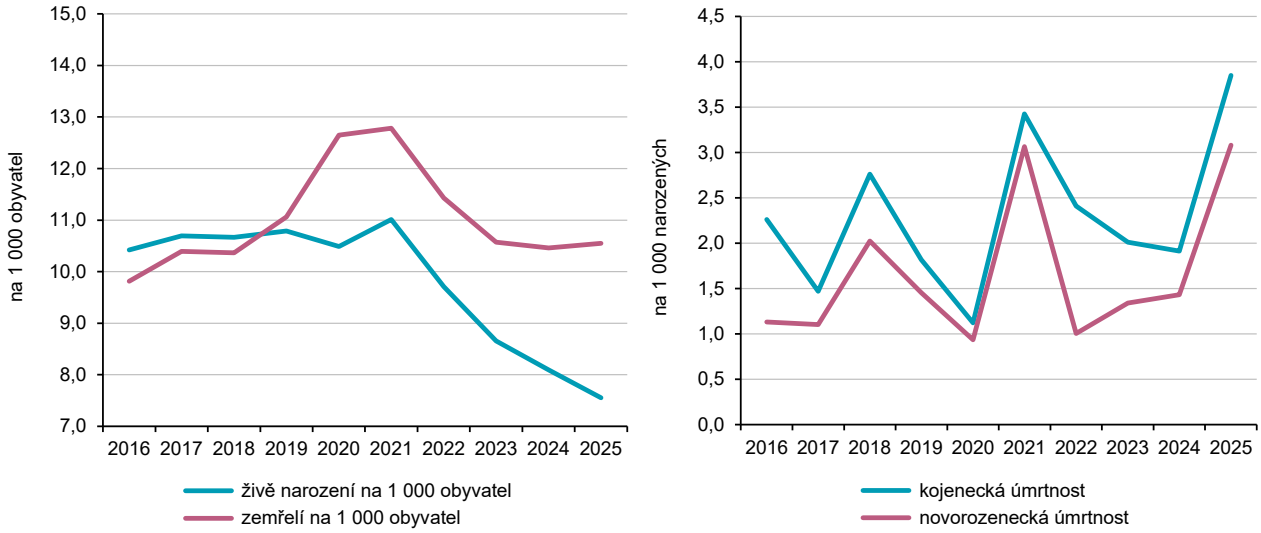
Počet narozených dětí klesá stejně jako úhrnná plodnost, postupně roste průměrný věk matky při narození dítěte.

V průběhu roku 2025 se v Kraji Vysočina živě narodilo 3 896 dětí, což bylo o 288 méně než v roce předchozím a současně nejméně v historii kraje. Už v roce 2022 na Vysočině počet živě narozených dětí poklesl pod hranici 5 tisíc, v roce 2025 se poprvé dostal pod hranici 4 tisíc. Úroveň úhrnné plodnosti v roce 2025 dosáhla hodnoty 1,423 živě narozených dětí na jednu ženu v reprodukčním věku. Jde o nejnižší hodnotu ve sledovaném období, ale současně i o nejvyšší hodnotu v mezikrajském srovnání. Nadále pokračuje trend odkládání mateřství do pozdějšího věku, průměrný věk matky při narození dítěte v roce 2025 na Vysočině činil 30,4 roku – v roce 1991 dosahoval 24,3 roku a o devět let později 26,4 roku. Vysoký je též věk matky při narození prvního dítěte, který v roce 2025 činil 28,7 let (v roce 1991 to bylo 22 let). Ve srovnání s ČR (29,2 roku) jsou ale prvorodičky v kraji mladší. Nejmladší jsou prvorodičky v Ústeckém kraji (27,6 roku), nejstarší v Praze (30,8 roku). Nejvíce dětí se v roce 2025 na Vysočině narodilo jako první dítě matky (1 646), jako druhé v pořadí 1 575, třetích a dalších bylo 675.

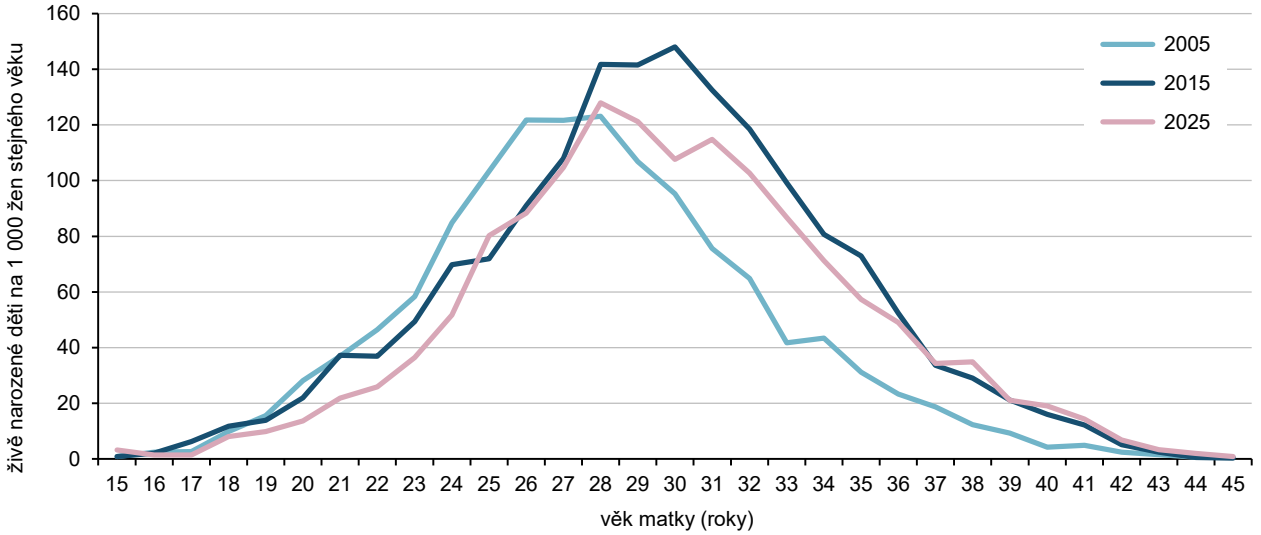
Podíl dětí narozených mimo manželství mírně poklesl.

Zastavil se růst počtu (i podílu) dětí narozených mimo manželství, které na Vysočině v roce 2025 tvořily 44,6 % ze všech narozených dětí. Jedná se o čtvrtý nejnižší podíl po Praze (37,3 %), Zlínském (42,0 %) a Jihomoravském kraji (41,8 %); nejvyšší podíl mimo manželství narozených dětí byl v Ústeckém kraji (63,7 %). Mezi neprovdanými matkami převažují svobodné ženy, podíl rozvedených a ovdovělých matek na mimomanželské plodnosti se z 9,7 % v roce 2019 mírně zvýšil na 10,1 % v roce 2025. Není však zřejmé, do jaké míry se na mimomanželské plodnosti podílejí osaměle žijící ženy a jaký podíl připadá na ženy v neformálním soužití.

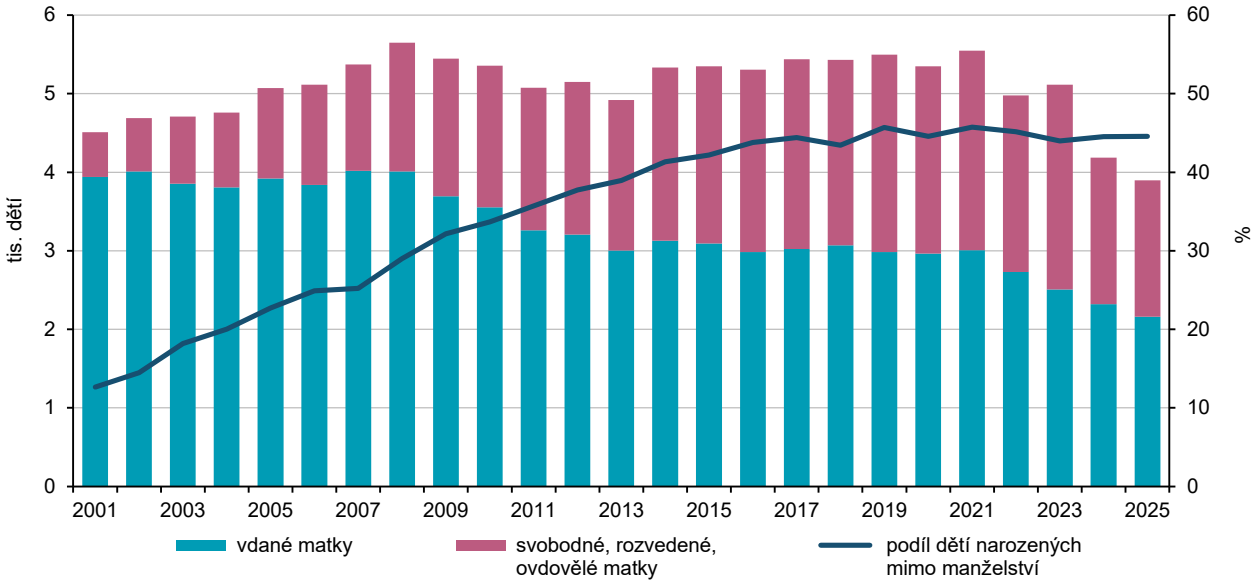
Graf 1.5 Porodnost a úmrtnost, novorozenecká a kojenecká úmrtnost v Kraji Vysočina

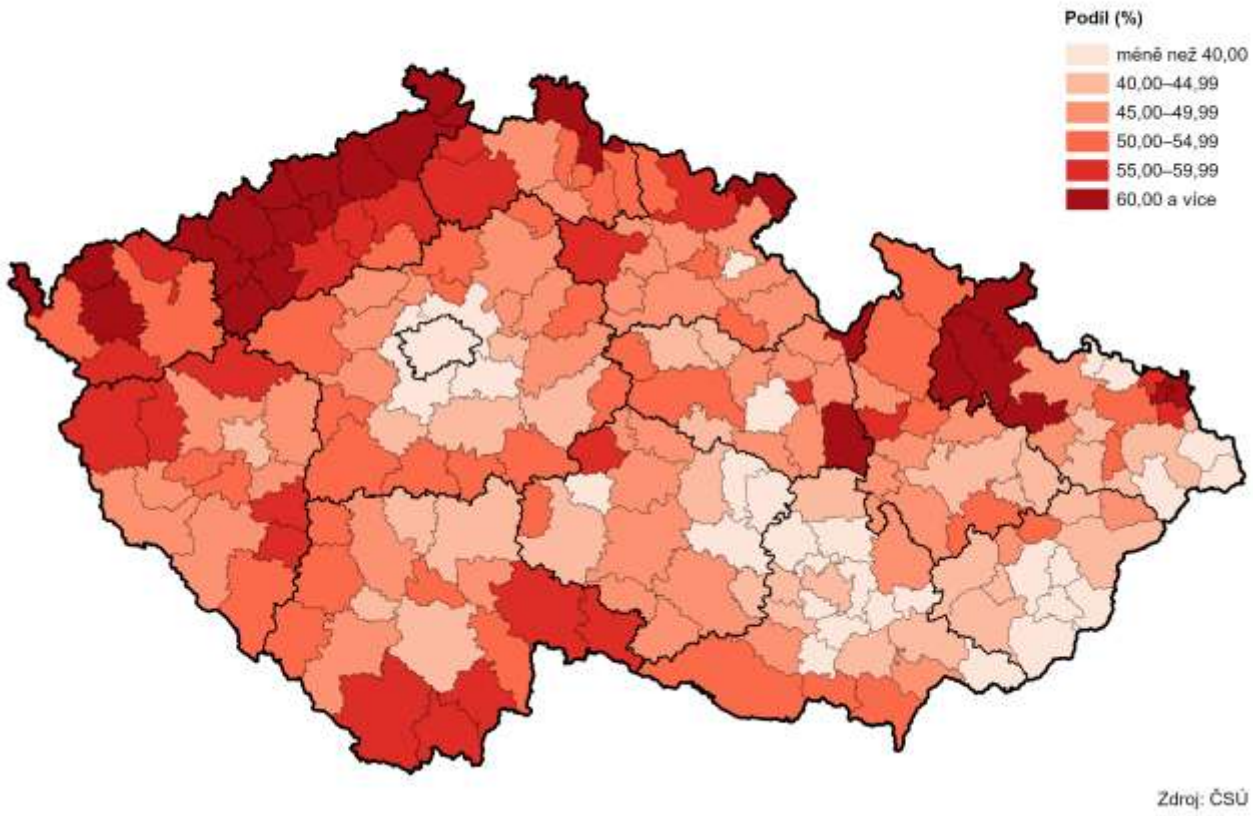
Graf 1.6 Porodnost a úmrtnost, novorozenecká a kojenecká úmrtnost v Kraji Vysočina

Graf 1.7 Živě narozené děti podle rodinného stavu matky a podíl dětí narozených mimo manželství v Kraji Vysočina

Živě narození mimo manželství ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností v roce 2025

Počty zemřelých se vrátily na úroveň před covidovými roky.

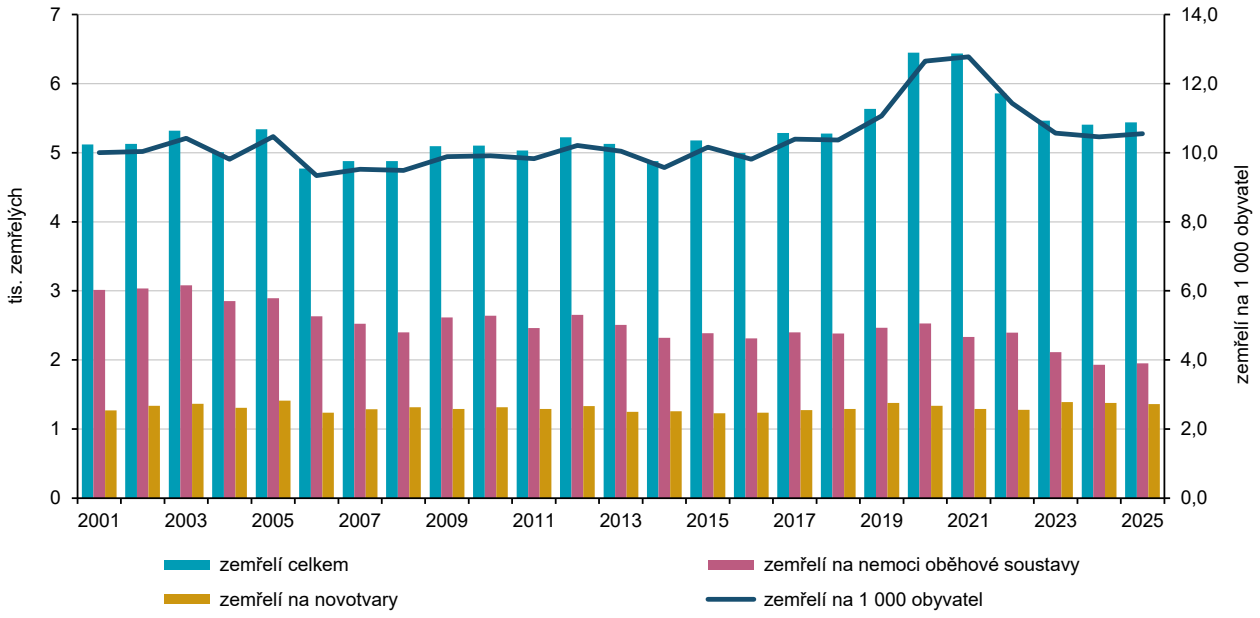
V roce 2025 v Kraji Vysočina zemřelo 5 440 osob, což bylo zhruba o 30 více než v předchozím roce, ale méně než v roce 2019 (5 636). Mezi zemřelými mírně převažovali muži (52,3 %), kteří také podstatně častěji než ženy umírají v mladším věku. Příčina úmrtí se na Vysočině dlouhodobě výrazněji nemění. Kolem dvou

pětin zemřelých připadá na nemoci oběhové soustavy. Druhou nejčastější příčinou úmrtí jsou zhoubné novotvary. V roce 2020 se ale objevil nový zabiják v podobě covidu-19, na který v roce 2020 připadla desetina úmrtí v kraji a v roce 2021 dokonce přes 15 % zemřelých. Důsledkem byl současně vysoký nárůst počtu zemřelých, který byl na Vysočině v letech 2020 a 2021 ve srovnání s průměrem předchozích i následujících let zhruba o tisícovku vyšší.

Nepatrně vyšší míra úmrtnosti proti českému průměru.

Míra úmrtnosti v Kraji Vysočina dosáhla v roce 2025 hodnoty 10,5 zemřelých na 1 000 obyvatel a byla tak jen nepatrně nad republikovým průměrem (10,4). Míra úmrtnosti v kraji se dlouhodobě nacházela pod úrovní České republiky, v roce 2019 se však vyhoupla nad celorepublikovou úroveň, když na tisíc obyvatel středního stavu připadalo na Vysočině 11,1 zemřelých osob, v České republice 10,5 osob. Podobně tomu bylo v roce 2020, kdy v kraji na tisíc obyvatel připadlo 12,7 zemřelých a v celé České republice 12,1. Pod republikovou úroveň se úmrtnost v kraji dostala až v roce 2021 (12,8 ‰ na Vysočině oproti 13,3 ‰ v ČR). Úmrtnost byla v kraji v dřívějších letech většinou nižší než porodnost, v letech 2020 a 2021 však v důsledku epidemie došlo ke zvratu a porodnost se ocitla hluboko pod úrovní úmrtnosti. Tento stav se v následujících letech ještě prohloubil v důsledku pokračujícího poklesu porodnosti. Novorozenecká i kojenecká úmrtnost na Vysočině sice kolísá, ale zůstává na nízké úrovni, v roce 2025 zemřelo 15 dětí do jednoho roku, převážně šlo o úmrtí novorozenců do 28 dní.

Graf 1.8 Zemřelí v Kraji Vysočina

Věková struktura obyvatel

Pokračuje proces stárnutí obyvatelstva, zvyšuje se počet obyvatel v poproduktivním věku a roste průměrný věk.

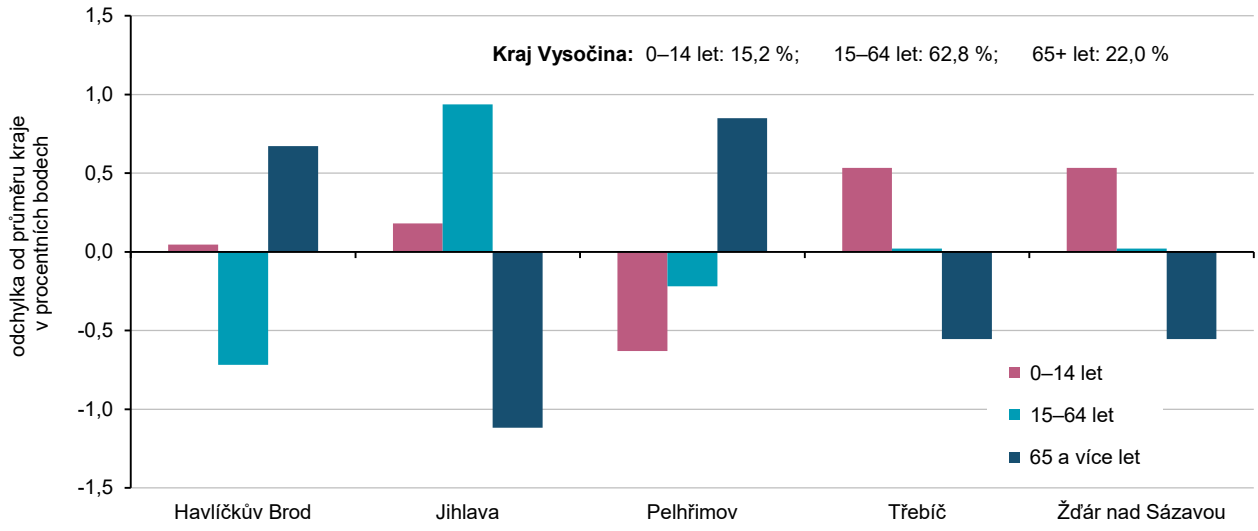
Podíl obyvatel ve věkové kategorii 0 až 14 let dosáhl během sedmi let maxima v roce 2022 (16,0 %), v následujících letech však postupně klesal až na 15,2 % v roce 2025. Rovněž se postupně snižuje podíl obyvatel v produktivním věku (navzdory zahraniční migraci), který z 64,0 % v roce 2019 poklesl na 62,98 % v roce 2025. Naproti tomu podíl obyvatel v poproduktivním věku vytrvale roste, mezi roky 2019 a 2025 se zvýšil o 1,5 procentního bodu na 22,0 %. Již dříve (v roce 2007) počet osob ve věku 65 a více let poprvé převýšil dětskou složku (o 459), v roce 2025 tento rozdíl činil již 35 216 osob. V tomto roce počet obyvatel

pětašedesátiletých a starších na Vysočině výrazně překročil hranici 113 tisíc osob. Průměrný věk obyvatelstva se ze 42,9 let v roce 2019 zvýšil na 43,8 let v roce 2025. Stárnutí populace dokládá i další ukazatel, index stáří, který vyjadřuje, kolik osob ve věku 65 a více let připadá na 100 dětí ve věku 0–14 let. Už v roce 2019 se blížil hodnotě 132 a nadále se zvyšoval. Koncem roku 2025 již na 100 dětí připadalo v kraji 145 osob ve věku 65 a více let (v celé ČR 138). U mužů dosahuje na Vysočině index stáří nižších hodnot – na 100 chlapců připadá 123 mužů starších 65 let, u žen je rozdíl daleko výraznější – na 100 děvčat připadá 168 žen nad 65 let.

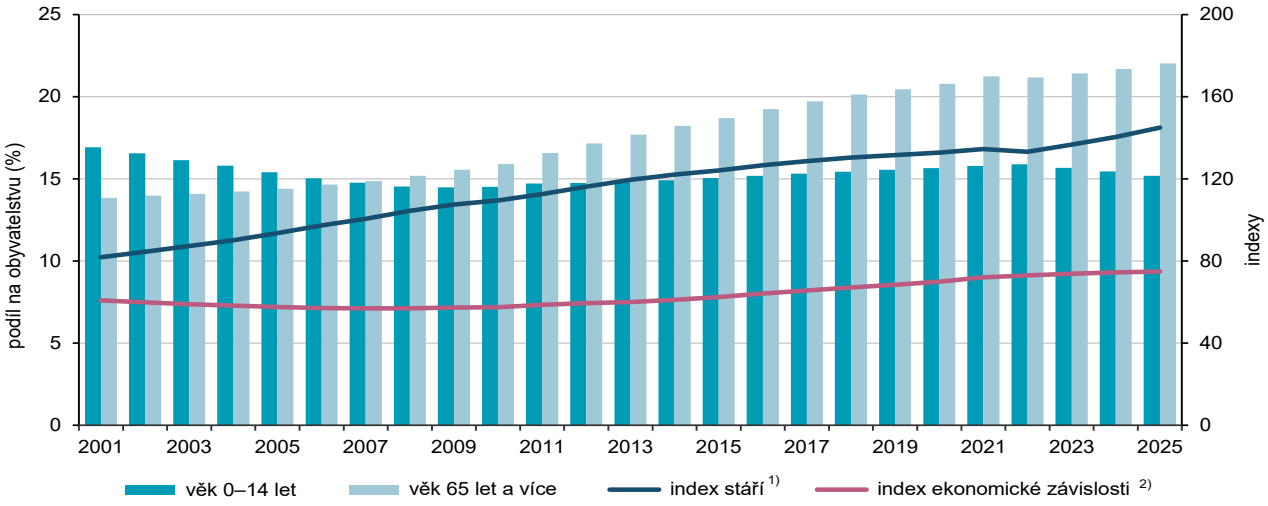
Nejmladším okresem je Jihlavsko, nejstarším okres Pelhřimov.

Nejnižší průměrný věk mají na Vysočině okresy Jihlava (43,2) a Žďár nad Sázavou (43,4), Jihlavsko z nich také má nejnižší index stáří (136,0). Naproti tomu na Pelhřimovsku, okrese s nejstarší populací v kraji, připadalo v roce 2025 na 100 dětí již 157 seniorů, jedním z důsledků nepříznivé věkové skladby je na Pelhřimovsku dlouhodobě vykazované záporné saldo přirozené měny obyvatel.

Graf 1.9 Srovnání věkové struktury obyvatel v okresech Kraje Vysočina k 31. 12. 2025

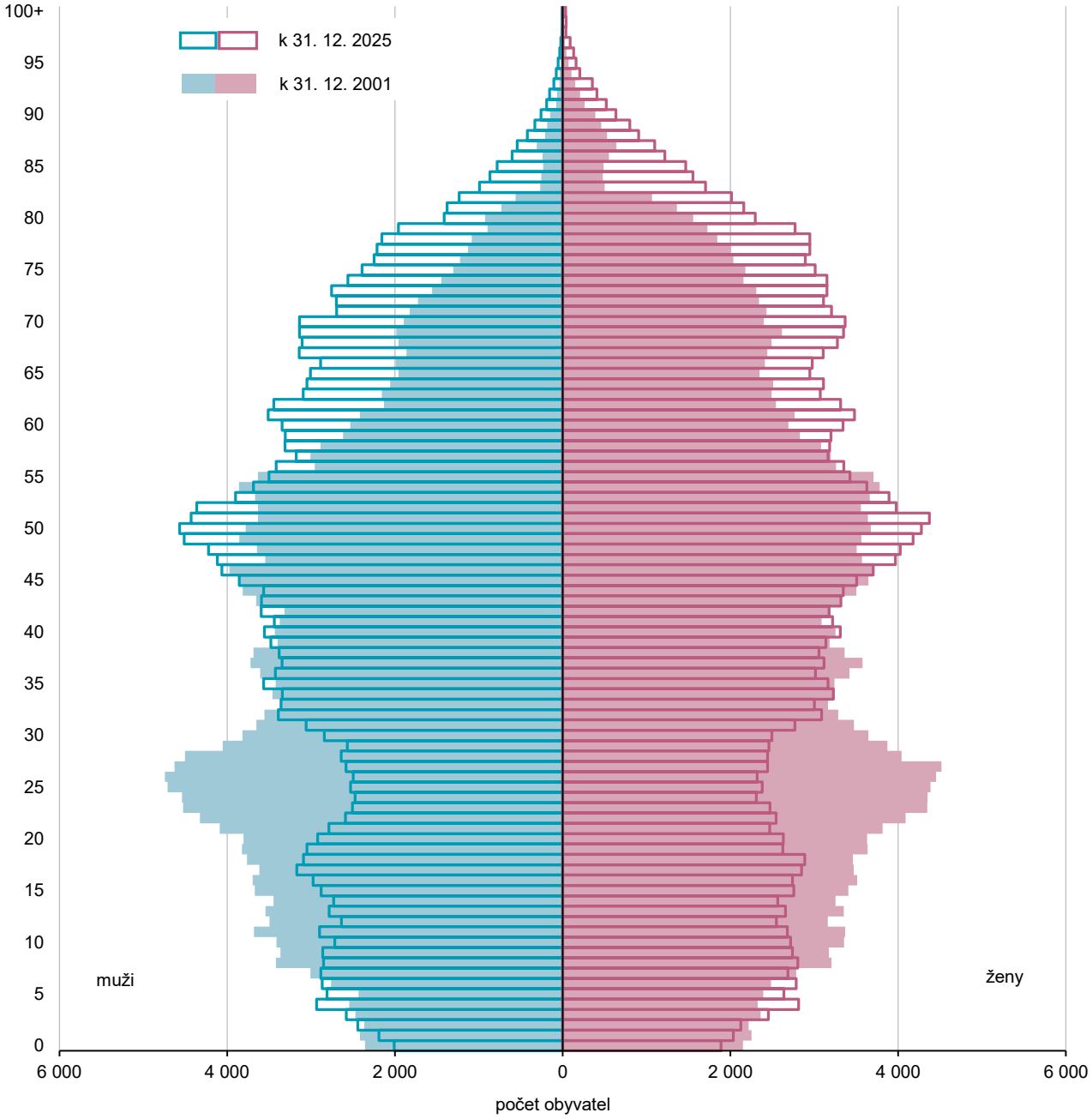
Graf 1.10 Věková struktura a věkové indexy obyvatel v Kraji Vysočina (k 31. 12.)

1) počet osob ve věku 65 let a více na 100 osob ve věku 0–14 let

2) počet osob ve věku 0–19 let a 65 let a více na 100 osob ve věku 20–64 let

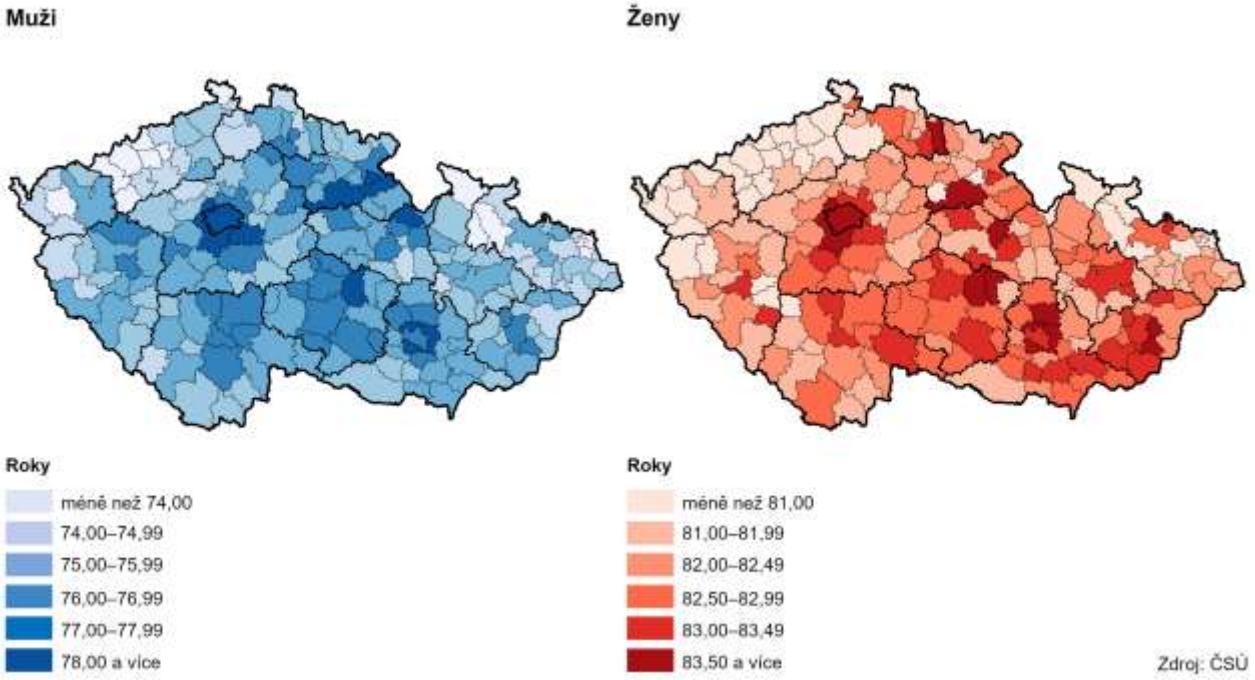
Graf 1.11 Věkové složení obyvatel Kraje Vysočina v letech 2001 a 2025

Naděje dožití při narození opět roste.

Dalším demografickým ukazatelem je naděje dožití neboli střední délka života. V Kraji Vysočina pro muže narozené v roce 2025 představuje 77,9 roku (před patnácti lety byla o 2,4 roku nižší) a pro ženy narozené v roce 2025 je to 83,8 let (před patnácti lety byla nižší o 1,7 roku). Dlouhodobě střední délka života narůstá, v posledních letech se po výkyvu covidového období opět zvyšuje. Z mezikrajského srovnání vychází Vysočina stále jako jeden z regionů s nejvyšší střední délkou života, u mužů i u žen se umísťuje kolem třetí příčky. Je však třeba poznamenat, že u mužů na Vysočině v minulých letech docházelo k nevelkému meziročnímu poklesu naděje dožití, u obou pohlaví se pak v období covidu v důsledku zvýšené úmrtnosti naděje dožití výrazně snížila – což ovšem platí pro celou republiku.

Naděje dožití při narození podle pohlaví ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností v letech 2021 až 2025

Nižší počet sňatků zůstal i po covidovém období.

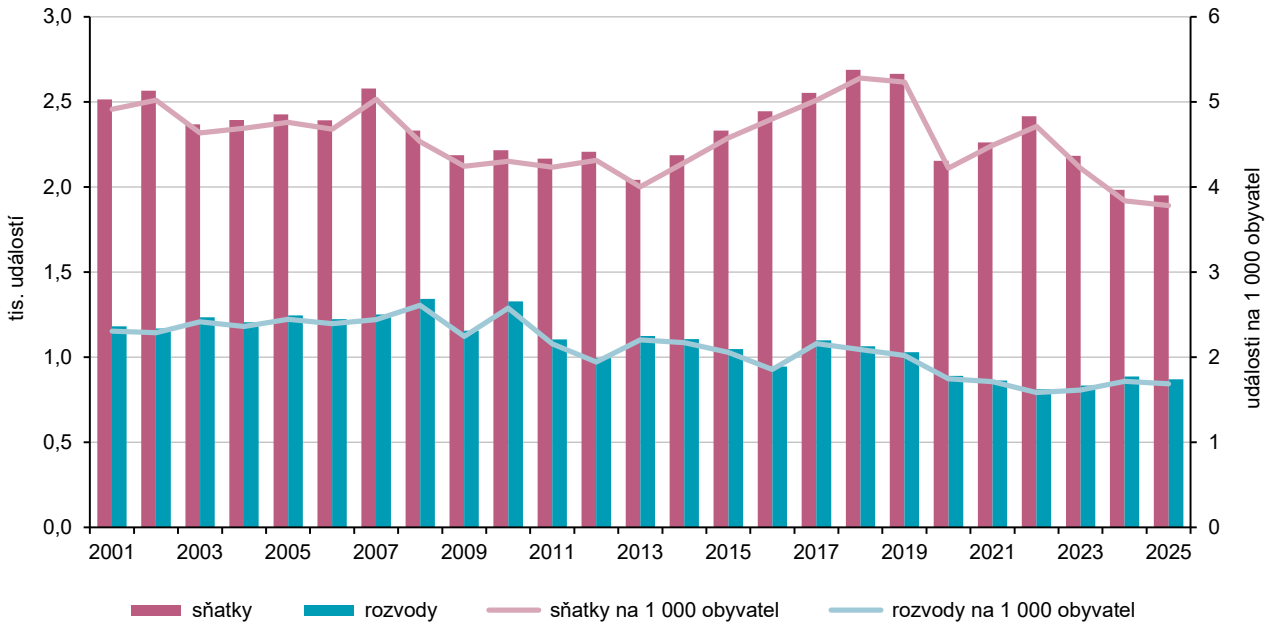
U vývoje sňatečnosti se před rokem 2019 projevovala rostoucí tendence, počet sňatků uzavřených v roce 2018 byl za posledních dvacet let nejvyšší (2 689) a v roce 2019 byl jen nepatrně nižší. V následujících dvou letech ale v důsledku protiepidemických opatření došlo k výraznému omezení počtu uzavíraných sňatků (ve srovnání s průměrem předchozích čtyř let o více než 15 %). Po jednorázovém nárůstu počtu sňatků v roce 2022 následoval v následujícím roce výrazný pokles, který se ještě prohloubil v letech 2024 a 2025. Sňatečnost zhruba kopíruje celkový počet sňatků, v roce 2019 připadlo na tisíc obyvatel středního stavu 5,2 sňatku, zatímco v roce 2023 jen 4,2 a v roce 2025 pouze 3,8 sňatku. V roce 2025 činil průměrný věk mužů při prvním sňatku 33,5 roku, celkově se projevuje jeho postupné mírné zvyšování (v roce 2019 vstupovali muži do prvního manželství průměrně ve věku 31,6 roku). Další manželství muži uzavírali v roce 2025 průměrně v 52,0 letech (v roce 2019 to bylo 47,9 roku). Obdobný trend je možno pozorovat i u žen. V roce 2025 byl průměrný věk nevěsty při vstupu do prvního manželství 30,8 roku (v roce 2019 to bylo o 1,9 roku méně), do dalších manželství vstupovaly nevěsty v průměru více než osmačtyřicetileté (v roce 2019 činil jejich průměrný věk 44,9 roku). V roce 2025 na Vysočině vstoupilo do manželství 128 mužů – cizinců, mezi nimi bylo nejvíce občanů Slovenska (30) a Ukrajiny (53). V témže roce se v kraji provdalo 135 žen s cizím státním občanstvím, nejčastěji šlo o ženy z Ukrajiny (79), na druhém místě byly ženy se slovenským občanstvím (26).

Nejvyšší počet rozvodů je ve věkové skupině 40 až 49 let.

V období 2019 až 2025 bylo v Kraji Vysočina nejvíce manželství rozvedeno v roce 2019 (1 030 rozvodů), v následujících letech jejich počet klesal až na minimum v roce 2022 (813), poté se jejich počet opět zvyšoval, ovšem k počtu z roku 2019 se ani zdaleka nepřiblížil. V roce 2025 rozvodem na Vysočině skončilo 870 manželství, v roce 2024 to bylo 888. Struktura rozvodů podle pořadí zůstává dlouhodobě stabilní, jednoznačně převládají rozvody první, ale najde se dost mužů i žen, kteří se postupně propracují k většímu počtu rozvodů. V roce 2025 na

Vysočině připadalo na rozvody druhého či vyššího pořadí u mužů 14,4 %, u žen 13,4 %. Rozvodovost (počet rozvodů na tisíc obyvatel středního stavu) se v kraji dlouhodobě pohybuje mezi 1,6 až 2,0, v roce 2025 dosáhla hodnoty 1,7. Rozdělení rozvodů podle věku se rovněž příliš nemění, nejčastěji se rozvádějí muži i ženy ve věku 40 až 49 let. Tomu odpovídá i fakt, že v posledních letech připadá téměř polovina rozvodů na manželství trvající 15 a více let (v roce 2025 to bylo 45,2 %). Zastoupení rozvedených manželství s nezletilými dětmi je stále vysoké, v roce 2025 představovala na Vysočině 63,3 % rozvodů (551 rozvedených manželství).

Graf 1.12 Věkové složení obyvatel Kraje Vysočina v letech 2001 a 2025

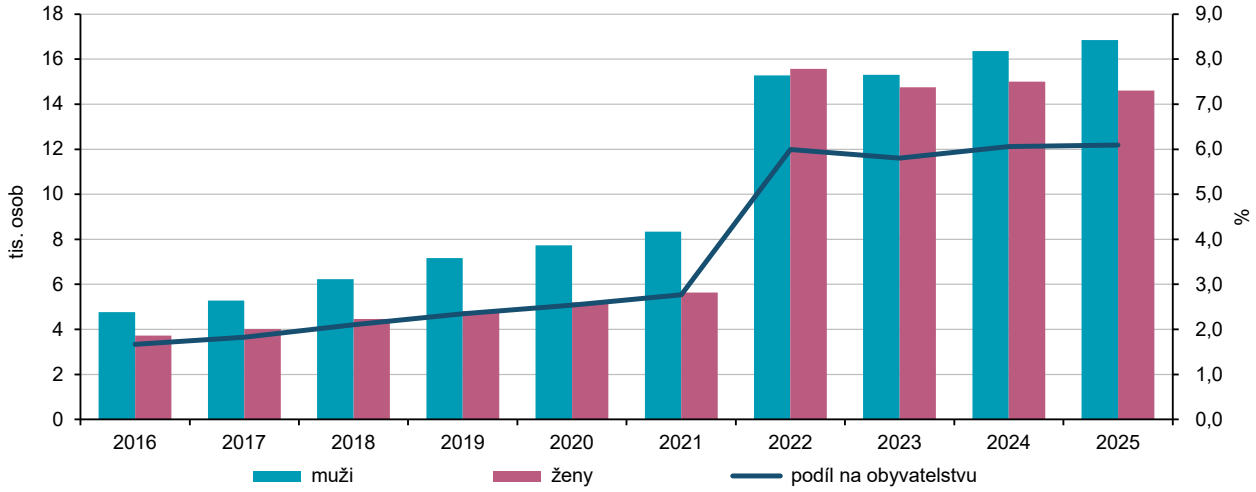

Cizinci

V Kraji Vysočina je stále evidován relativně nižší podíl cizinců.

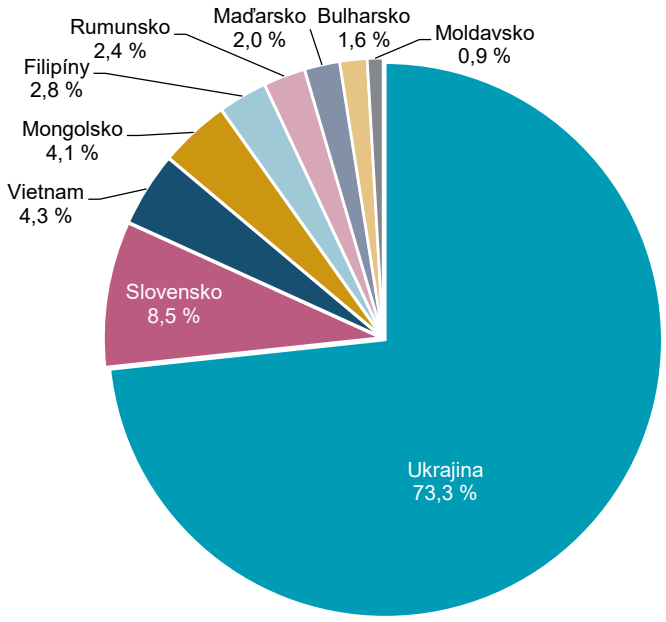
Ke konci roku 2025 bylo na území České republiky evidováno celkem 1 131 197 cizinců (včetně azylantů). Kraj Vysočina (31 448 cizinců) patří spolu se Zlínským krajem a Olomouckým krajem k regionům s nejmenším počtem cizinců. Od roku 2019 vzrostl počet cizinců v republice o 535 tisíc, tj. o 89,8 %. Na Vysočině ve stejném období došlo k nárůstu počtu cizinců o více než 19 tisíc, jejich počet se tak téměř ztrojnásobil. V roce 2019 se cizinci na obyvatelstvu Kraje Vysočina podíleli 2,4 %, během následujících let se jejich podíl zvýšil až na 6,1 % v roce 2025. V tomto roce byl podíl cizinců na obyvatelstvu na Vysočině v mezikrajském srovnání po Moravskoslezském, Zlínském a Olomouckém kraji čtvrtý nejnižší. Za republikovým průměrem (10,4 %) zůstala Vysočina o více než 4 procentní body. Nejvyšší byl podíl cizinců v Praze (26,0 %). Mezi cizinci na Vysočině ke konci roku 2025 převažovali občané Ukrajiny (více než 21 tisíc), kteří se na jejich celkovém počtu podíleli 67 %. Druzí nejpočetnější byli slovenští občané (7,8 % cizinců v kraji).

Graf 1.13 Cizinci v Kraji Vysočina (k 31. 12.)

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie

Graf 1.14 Cizinci podle státního občanství v Kraji Vysočina k 31. 12. 2025

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie

Cizinci v okresech v letech 2021 a 2025

